

AZ ELEKTRONIKUS BESZERZÉS JOGI KÖRNYEZETE

HOL TART AZ E-PROCUREMENT JOGI HÁTTERÉNEK SZABÁLYOZÁSA ?

IIR-Szakkonferencia - Versenystratégiák a beszerzésben
2002. január

Előadó: Dr. Budai Judit

I.

BEVEZETÉS

1.1 Kiinduló pontunk a B2B beszerzések vizsgálatára

Bármilyen, állami vagy magán, ezen belül gazdasági - vállalati vagy háztartási célú beszerzésről legyen szó, az elektronikus jelleghez fűződő specifikus jogi kérdések felvetéséhez és megoldásához előzetesen tisztázni kell, hogy mit értünk elektronikus beszerzés alatt.

A hallgatóság összetételére tekintettel a vállalati szféra B2B (business to business) elektronikus beszerzéseire koncentrálunk.

B2B szempontból elektronikus beszerzés alatt nem feltétlenül vagy nemcsak az elektronikus kereskedelmet értünk, hanem inkább a beszerzési oldali elektronikus üzletvitelt, azaz elektronikus úton bonyolított üzleti kommunikációt (elektronikus üzleti levelezést vagy más a beszerzési ügylet létrehozására, teljesítésére irányuló vagy ahhoz kapcsolódó elektronikus adatcserét amelynek tartalma pl: ajánlattételi felhívás, ajánlat, ajánlat elfogadás, a teljesítéshez kapcsolódó kommunikáció, utasítás pénzügyi teljesítésre, stb.), és üzleti folyamatok elektronikus dokumentálását (pl: elektronikus bizonylatkibocsátást, archiválást, vámügyintézés, stb.).

A B2B kapcsolatokban az elektronikus beszerzésnek külön szabályai nincsenek. A jogi kérdések itt az általános polgári jogi (szerződések joga) és kereskedelmi jogi szabályoknak az elektronikus üzletvitelre történő értelmezésével vetődnek fel.

A B2G (business to government), azaz az elektronikus közbeszerzések kérdéseire külön nem térünk ki. E téren a beszerzés külön jogi szabályozásának indoka nem az elektronikus jelleg, hanem a megrendelő központi költségvetéshez kapcsolódó státusza és emiatt a beszerzés fokozottabb ellenőrizhetőségének igénye. Az elektronikus közbeszerzés jogi szabályozása kapcsán legfeljebb azt szükséges megjegyezni, hogy a közbeszerzésekről szóló 1995. évi XL. tv. ("Kbt.") egy 1999. szeptember 1. napjától hatályos módosítása külön felhatalmazta a Kormányt arra, hogy rendeletben szabályozza az általa irányított költségvetési szervek vonatkozásában azokat a termék és szolgáltatás beszerzéseket, amelyek elektronikusan bonyolíthatóak, illetve ennek a Kbt.-től eltérő szabályait. A Kormány rendeletben azonban csak azzal a megkötéssel szabályozhatja a közbeszerzés elektronikus lebonyolítását, hogy a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződés teljesítésére és megszűnésére, valamint a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogorvoslatra a Kbt. szabályai

alkalmazandóak, azok rendelettel nem módosíthatóak. Ilyen Kormányrendelet tudomásunk szerint még nincs, de elektronikus úton bonyolítható közbeszerzésre tudomásunk szerint külön jogi szabályozás nélkül is már van példa.

A B2C (business to consumer) elektronikus beszerzések esetén az elektronikus kereskedelem külön szabályozásának indoka a fogyasztói érdekek fokozott védelme. Erre viszont azért térünk ki, mert az Európai Unió elektronikus kereskedelemre vonatkozó szabályai (31/2000 direktíva) nyomán a fogyasztók jogainak védelmében az elektronikus úton kötött szerződésekre (valamint a köztes szolgáltatók polgári jogi felelősségének szabályozására a jogsértő tartalom továbbításával, tárolásával, illetve hozzáférhetővé tételével kapcsolatos magatartások vonatkozásában) a Parlament elfogadta az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2002. január 23. napjától hatályos 2001. évi CVIII. tv.-t ("EKTv.").

Az EKTv. a fogyasztókkal elektronikus úton kötött szerződések esetére kötelezően alkalmazandóan egészíti ki a Ptk. szerződéskötésre vonatkozó szabályait. Honlap útján kötött szerződések esetén azonban a gazdálkodó szervezetek között is alkalmazható, feltéve, hogy a szerződő gazdálkodó szervezetek eltérően nem állapodtak meg. Az elektronikus úton kötött szerződésekre vonatkozó új speciális szabályokat azonban nem kell alkalmazni a kizárólag elektronikus levelezés vagy azzal egyenértékű kommunikációs eszközzel tett címzett nyilatkozatok útján létrejött szerződés esetén.

1.2 Melyek az elektronikus beszerzés jogi szempontból figyelmet igénylő lépései?

A továbbiakban azt próbáljuk meg bemutatni, hogy a beszerzés folyamatában az elektronikus üzletvitel során milyen új, a papíralapú illetve off-line világban nem jelentkező jogi kérdésekkel kell szembenéznünk és ezek közül a jogalkotók szerint melyek igényelnek jogi szabályozást.

A beszerzés során az elektronikus jelleg miatt az alábbi lépések vetnek fel jogi kérdéseket:

- (A) Elektronikus kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás a szállítókkal.
- (B) Elektronikus szerződéskötés.
- (C) Elektronikus ügyvitel, dokumentumforgalom, irattározás.
- (D) Elektronikus vitarendezés.

II.

ELEKTRONIKUS KAPCSOLATFELVÉTEL ÉS KAPCSOLATTARTÁS A SZÁLLÍTÓKKAL

2.1 A kapcsolatteremtés csatornái:

Az elektronikus beszerzéshez a szállítókkal történő kapcsolatteremtésnek több csatornája lehet és ezek a kapcsolattartás során kombinálhatóak, pl:

- (I) E-mail
- (II) Intra vagy Internet site (saját honlapon, a szállító honlapja útján vagy harmadik személy honlapja útján).

2.1.1 E-mail

A legegyszerűbb elektronikus üzleti kommunikáció az, ha a megrendelő a szállítóval egyszerűen e-mail levelezés (levelek és csatolt file-ban küldött, általában kinyomtatásra nem szánt dokumentumok) útján veszi fel és tartja a kapcsolatot.

Az e-mail levelezés útján bonyolított elektronikus ügyintézés esetén arra kell ügyelni, hogy a levelezés útján tett nyilatkozatok és dokumentumok azonosíthatóak maradjanak, ha papíralapú nyilatkozat vagy üzenetváltás nem történik. Azaz megállapítható legyen, hogy kitől, mikor érkeztek és mi azoknak a végleges tartalma.

Az üzletvitel során, illetve esetleges vitás ügyekben ezek az üzenetváltások legalább az adott vállalati üzleti szokásoknak megfelelően alkalmazott papír alapú dokumentumokkal azonos joghatásokkal a felek között hivatalos eljárásokban és azon kívül bizonyítékként felhasználhatónak kell lenniük. Ennek a feltételeiről az elektronikus dokumentumok szabályozása kapcsán később beszélünk.

2.1.2 Honlapok

Bonyolultabb a kérdés, ha a megrendelő a szállítóval Intra vagy Internet útján valamilyen elektronikus felület révén pl: valamilyen honlapon keresztül veszi fel és esetleg tartja a kapcsolatot.

A honlapon történő kapcsolatfelvétel mellett, persze a felek e-mail útján is folytathatják a kapcsolattartást.

Attól függően, hogy a honlap:

- (a) saját honlap (szerver, adattár), vagy
- (b) a szállító honlapja (szervere, adattára), vagy adott esetben
- (c) harmadik személy honlapja (szervere, adattára) pl: marketplace vagy aukciós site,

különböző jogi kérdések merülhetnek fel.

2.2 *A honlap útján történő kapcsolatteremtés jogi kérdései*

2.2.1 Honlap tartalma

A honlap útján történő kapcsolatteremtés mindhárom fenti esetben felmerül az a kérdés, hogy a honlap tartalmának milyen jogi szabályai vagy korlátai vannak:

Az EKTv. az információs társadalmi szolgáltatók honlapjaival kapcsolatban:

- (i) adatszolgáltatási, illetve
- (ii) tájékoztatási kötelezettséget ír elő.

Zárójelben jegyzendő meg, hogy az új szabályok - fogyasztói szerződések esetén kötelezően - kiegészítik a Ptk. és a távollevők közötti szerződések 17/1999. (II.5.) Korm. rend.-ből ismert szabályait.

Az EKTv. kapcsán előrebocsátandó, hogy információs társadalmi szolgáltatás alatt értendő:

- (a) az elektronikus úton,
- (b) távollevők részére,
- (c) ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás,
- (d) amelynek igénybevételét a szolgáltatás igénybevevője egyedileg kezdeményezi, továbbá mindazon ellenszolgáltatás nélkül, elektronikus úton, távollevők részére, az igénybevevő egyedi kezdeményezésére nyújtott szolgáltatások, amelyek a szolgáltató, illetve az igénybevevő részéről nem az Alkotmányban biztosított véleményszabadság gyakorlásának körébe tartoznak (pl: hozzászólás egy chat channelen).

Az információs társadalmi szolgáltató az, aki a fent definiált szolgáltatást nyújtja. Az EKTv. hatálya a Magyarország területéről nyújtott, illetve területére irányuló információs társadalmi szolgáltatásra terjed ki.

Az adatszolgáltatási, illetve tájékoztatási kötelezettség tulajdonképpen a jelen esetben a vizsgált viszonylatban inkább a szállítót, illetve a harmadik személy (marketplace)üzemeltetőt terheli, hiszen a megrendelő a szolgáltatás igénybevevőjeként jelenik meg. De amennyiben a megrendelő vállalata esetleg elektronikus úton értékesítést (szolgáltatás nyújtást) is végez, úgy a megrendelő vállalatára is irányadók az információs társadalmi szolgáltató honlapjának kötelező tartalmi elemeire vonatkozó szabályok.

2.2.1.1. Adatszolgáltatási kötelezettség

Az EKTv. az információs társadalmi szolgáltatókkal - kapcsolatban az alábbi adatszolgáltatási kötelezettséget írja elő (4.§. (1) bek.):

“A szolgáltató köteles elektronikus úton közvetlenül és folyamatosan, könnyen hozzáférhető módon magyar nyelven közzétenni legalább az alábbi adatokat:

- (a) a szolgáltató nevét, amennyiben a szolgáltató nem természetes személy, a képviselőjének nevét is;
- (b) a szolgáltató lakcímét, székhelyét, telephelyét;
- (c) a szolgáltató elérhetőségeit, különösen az igénybevevőkkel való kapcsolattartásra szolgáló, rendszeresen használt elektronikus levelezési címét - ezek között az adatok között a megrendelő vállalat esetében célszerűen a beszerzési osztály

- kapcsolattartóinak megjelölése is szerepeltethető - ;
- (d) amennyiben a szolgáltató tevékenységének végzéséhez jogszabály nyilvántartásba vételi kötelezettséget ír elő, a szolgáltatót nyilvántartásba vevő hatóság megnevezését és a szolgáltató nyilvántartásba vételi számát (Pl: cégjegyzékszám);
 - (e) amennyiben a szolgáltató tevékenysége jogszabály alapján engedélyköteles, ezt a tényt a jogszabály megjelölésével, a felügyeleti hatóság megnevezésével és elérhetőségével; valamint a felügyeleti hatóság engedélyének számával;
 - (f) amennyiben tevékenységére szakmai vagy etikai előírások irányadóak, az azokra való hivatkozást elérhetőségük megjelölésével;
 - (g) a szolgáltató adószámát;
 - (h) amennyiben a szolgáltató valamely - az adott szolgáltatással összefüggő - szakmai kamara tagja, annak megnevezését;
 - (i) amennyiben természetes személy szolgáltató vagy a szolgáltató szervezet tagja vagy vezetője - az adott szolgáltatással összefüggően - ilyennel rendelkezik, tudományos vagy szakmai fokozatát és megszerzésének helyét;
 - (j) amennyiben a szolgáltató minősítését vagy akkreditációját törvény írja elő, a minősítő illetve akkreditáló okirat adatait, elérhetőségét;
 - (k) az adott szolgáltatáshoz kapcsolódóan a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 8. §-nak megfelelő tájékoztatást (áru, szolgáltatás kiválasztását megkönnyítő információk megadása, jogérvényesítés lehetőségei).

A szolgáltató köteles általános tájékoztatást adni az alkalmazott információs rendszerek biztonsági fokáról, a felhasználó számára kockázatot jelentő tényezőkről és az általa megteendő óvintézkedésekről.”

2.2.1.2 *Honlap használatára vonatkozó tájékoztatási kötelezettség - TERMS OF USE Általános Szerződési Feltételek hozzáférhetővé tétele*

Az EKTv. 5.§. alapján az értékesítést - részben - honlapon keresztül bonyolító vállalatoknál különösen fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az elektronikus úton történő szerződéskötésre vonatkozó ajánlat elküldését megelőzően a szolgáltató köteles a szolgáltatásra vonatkozó **általános szerződési feltételeket**, azaz a szerződési ajánlat tárgyának (termék, árak, egyéb költségek), a szerződés lényeges feltételeinek (szállítási feltételek, szavatossági igények, elállási jog, stb.) oly módon hozzáférhetővé tenni, amely lehetővé teszi az igénybevevő számára, hogy tárolja és előhívja azokat.

A szolgáltató az EKTv.-ben és egyéb jogszabályban előírt tájékoztatási kötelezettség közlésén túlmenően az igénybevevő ajánlatának elküldését megelőzően köteles egyértelműen tájékoztatni az igénybevevőt:

- (a) azokról a technikai lépésekről, amelyeket a szerződés elektronikus úton való megkötéséhez meg kell tenni (**milyen mezőket kell kitölteni, a jóváhagyáshoz vagy választáshoz milyen mezőre kell “klikkelni” stb.**);
- (b) arról, hogy a megkötendő szerződés írásba foglalt szerződésnek minősül-e, a szolgáltató iktatja-e a szerződést, illetve, hogy az iktatott szerződés utóbb

- hozzáférhető lesz-e;
- (c) az adatbeviteli hibáknak a szerződéses nyilatkozat elküldését megelőzően történő azonosításához és kijavításához biztosított eszközökről; és
 - (d) a szerződés megkötésének, valamint a szerződésnek a nyelvéről;
 - (e) arról a - szolgáltatási tevékenységére vonatkozó - magatartási kódexről, amelynek aláveti magát, amennyiben van ilyen; továbbá arról, hogy ez a magatartási kódex elektronikus úton hol hozzáférhető.

A szolgáltató és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás tekintetében foglalkozása vagy üzletszerű gazdasági tevékenysége körébe tartozó célból eljáró igénybevevő - azaz a Ptk. és a fogyasztóvédelemről szóló törvény szerint fogyasztónak nem minősülő személy - közötti szerződéskötés során a felek kölcsönös megállapodással eltérhetnek a fenti (a)-(e) alatti rendelkezéseitől.

Célszerű mégis elvárunk, hogy szállítónk vagy egy elektronikus piacteret vagy aukciós honlapot üzemeltető harmadik személy a honlap használatának feltételeit és a konkrét szolgáltatás valamint a nyújtás a honlap igénybevétele előtt a jogviták elkerülése érdekében pontosan határozza meg.

Ha saját vállalatunk honlapján helyezünk el Terms of Use vagy ÁSZF feltételeket, célszerű úgy kialakítani a honlapot, hogy a látogató csak úgy vehessen bármilyen szolgáltatást a honlapunkról igénybe, hogy nyoma marad annak, hogy ezeket a feltételeket elfogadja.

Az akaratnyilvánítás kifejezésének módjáról és joghatásairól később részletesen beszélünk.

2.2.2 A jogsértő tartalmak honlapon történő megjelenítésének korlátai, intézkedés a jogsértő tartalmak ellen:

A honlapon a vállalatról és termékeiről megjelenített információ - attól függetlenül, hogy a honlap egyedi hívás esetén válik hozzáférhetővé, viszont Intranet kivételével ellenőrizhetetlen felhasználói kör látogathatja - reklámközlésnek minősül, ezért értelemszerűen vonatkoznak a honlap tartalmának kialakítására a reklámjogi korlátozások (gyógyszer, szeszecital, szexuális áruk, stb.)

A honlapon a reklámjogi tilalmakon túlmenően tilos bármilyen jogszabályba ütköző tartalmat megjeleníteni.

Speciális lehetőség a honlapok kialakítása során egy másik honlapra történő kapcsolás (link) létesítése, vagy annak engedélyezése, hogy honlapunkra mutasson egy másik honlap fenntartója.

A kapcsolási módok az eddigi jogi megítélés szerint az alábbiak szerint csoportosíthatóak:

- (i) a kapcsolat a kapcsolt honlap címlapjára vezet (egyszerű link - a gyakorlat alapján nem tiltható, kivéve, ha tisztességtelen versenyeselekményt valósít meg a kapcsolás, mert a kapcsolt honlap fenntartójának megítélése szerint az összekapcsolás pl: jó hírnevét sérti);

- (ii) mély kapcsolat (“deep link”), amely esetén a kapcsolat nem a kapcsolt honlapjának címlapjára, hanem annak belső oldalaira vezet. Itt felvetődhet az engedélyhez kötés, különösen, ha a kapcsolat útján felhívott tartalmi elem jogvédelem alá esik, pl. szerzői mű;
- (iii) keretbe foglalt kapcsolat (“framing”), amelyben a kapcsolat a kapcsoló honlapon feltüntetett reklámok közé emeli a kapcsolt tartalmat (a gyakorlat szerint egyre inkább engedély nélkül tisztességtelen versenycelekmény, de egyéb jogsértést is magvalósíthat);
- (iv) beágyazott kapcsolat (“embedded link”), amely esetén a kapcsolt honlap a kapcsoló honlap változatlan megjelenítésével, annak részeként úgy jelenik meg, hogy a kapcsolást a honlap látogatója nem is észleli (szintén egyre inkább engedélyhez köthető).

A honlapon lévő jogsértő tartalmak elleni intézkedés érdekében az EKTv. felhatalmazta az ún. köztes (adattovábbítást, tárolást illetve hozzáférhetővé tételt biztosító) szolgáltatókat (pl: Internet szolgáltató, web tárhely biztosító) arra, hogy amennyiben a jogosultak megkeresésére a szerzői jogi tv. szerint védett tartalmak vonatkozásában jogsértésről kapnak teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt szabályszerű értesítést, a jogsértő tartalom miatti felelősségtől való mentesülés érdekében kötelesek a jogsértő tartalomhoz való hozzáférést megtagadni vagy eltávolítani a jogsértő információt. Az érintett honlap fenntartója kifogással élhet, mely esetben kivéve, ha a hozzáférés tilalmát bíróság vagy hatóság rendelte el a szolgáltató köteles az információt újra hozzáférhetővé tenni. A honlap fenntartó által a szolgáltatóhoz benyújtott szabályszerű kifogás ellenére, ha a jogosult peres vagy hatósági úton érvényesíti igényét és erről a szolgáltatót tájékoztatja, a szolgáltató ismét köteles az információt eltávolítani. Az EKTv. tételesen meghatározza az értesítési határidőket, az értesítések tartalmi és formai kellékeit.

Ez az ún. notice & take down eljárás. Modellje az USA Milleneum Digital Copyright Act című törvénye. Az elektronikus kereskedelmi EU direktíva csak keretjellel felhatalmazást adott a tagállamoknak arra, hogy az általuk megállapítandó eljárással szabályozzák azt, hogy milyen intézkedéseket tehetnek és kötelesek tenni a köztes szolgáltatók a jogsértő tartalmak eltávolítására.

Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy az EKTv. az EKTv.-t e vonatkozásban és az aatszolgáltatási valamint tájékoztatási kötelezettség vonatkozásában megszegő szolgáltatóval szemben a Hírközlési Felügyeletet bírság kiszabására hatalmazza fel, melynek felső határa 500,000 Ft.

2.2.3 A honlapunk “népszerűsítésének” jogi korlátai:

2.2.3.1 *Spam*

A legegyszerűbb megoldás arra, hogy honlapunkra felhívjuk üzleti partnereink vagy célzott üzleti partnereink figyelmét az e-mail üzenet lehet.

Ez fogyasztók esetében a spam-ek - nem kért reklámközlések - tilalmába ütköző magatartást valósíthat meg, mert személyes adatokat üzletszerzési célra csak az adat jogosultjának hozzájárulásával lehet felhasználni.

A spam küldés jogi szabályozására nemzetközi példák alkalmazzák az ún. opt-in (kifejezett beleegyezéshez kötés elve) vagy opt-out (a kizárás bármikori lehetővé tételének elve) megoldásokat. A kizárás vagy a megengedés pl: nyilvános listák útján lehetséges, amelyeket pl: távközlési szolgáltatók tartanak nyilván (pl: telefonkönyvben). Magyarországon a Hpt. és a távollévők közötti Korm. rendeletben pl: az opt-out szabályozásra van példa.

Bankok és távközlési szolgáltatók és ügyfeleik közötti jogviszonyok kivételével gazdálkodó szervezetek egymásközi jogviszonyaiban eddig a címzett kifejezett tiltakozása hiányában nem volt tilos az ilyen figyelemfelkeltő e-mail küldés.

Az EKTv. azonban az információs társadalommal össze függő szolgáltatás felhasználásával küldött reklámokra vonatkozó különös szabályokat vezetett be.

Esszerint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával küldött reklámnak világosan és egyértelműen azonosíthatónak kell lennie, amint az hozzáférhetővé válik az igénybe vevő számára.

Kizárólag az igénybe vevő egyértelmű, előzetes hozzájárulásával küldhető elektronikus úton, levelezés során reklám.

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával küldött reklámhoz kapcsolódóan tájékoztatni kell a címzettet arról az elektronikus levelezési címről és egyéb elérhetőségről, ahol a reklámok információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával történő küldésének megtiltása iránti igényét bejelentheti.

A reklámozó, a reklámszolgáltató és a reklám közlétevéje köteles nyilvántartást vezetni azokról, akik részükre írásban bejelentették, hogy kívánnak információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával reklámot kapni.

A nyilvántartás harmadik fél számára kizárólag az igénybe vevő előzetes hozzájárulásával adható át.

A reklámozó, a reklámszolgáltató és a reklám közlétevéje nem küldhet információs társadalommal összefüggő szolgáltatás felhasználásával reklámot azoknak, akik a nyilvántartásban nem szerepelnek.

A küldés tilalma a reklámozó, a reklámszolgáltató, illetve a reklám közlétevéje által küldendő összes reklámra vonatkozik.

2.2.3.2 *Keresőprogram (metatag)*

A honlapok fellelhetővé tételének leggyakoribb módja a kereső programokba történő regisztrálás pl: tárgy szó alapján. Vannak olyan technikai eszközök az ún. metatag-ek amelyek révén a honlap fejlécében vagy a szövegben láthatatlanul elhelyezhető a keresett tárgy szó (pl: Mercedes). Mivel a keresőprogramok leggyakrabban a tárgy szó előfordulási helyeinek száma alapján rangsorolják a

megtalált honlapokat előfordulhat, hogy a metatageknek köszönhetően pl: nem a Mercedes gyártója illetve elsődleges forgalmazója, hanem egy olyan Mercedes-t is forgalmazó használt autókereskedő viszonteladó jelenik meg első helyen, aki ügyesebben helyezte el a metatag-eket a honlapján. Ez adott esetben tisztességtelen versenyselekménynek is minősíthető. A modernebb böngészők azonban bizonyos technikai eszközökkel már kiszűrrik a metatag-eket.

2.2.3.3 *Link:*

A honlapok elérhetőségének másik módja az üzleti partnerek honlapjain elhelyezett elérhetőségi kapcsolások (linkek) létesítése. Természetesen ezt célszerű a kapcsolt honlap fenntartójával előre egyeztetni a linkelés fenti módjainak ismertetett jogi megítélésére tekintettel.

2.3 *Az elektronikus úton tárolt adatok védelme, őrzése*

2.3.1 Elektronikus úton rendelkezésre álló vagy gyűjtött üzleti partneradatok jogi védelme

Üzleti partnereinkről gyűjtött és számítógépi úton feldolgozott és tárolt adatokkal kapcsolatban ügyelni kell arra - még akkor is ha nem személyes (különösen üzletszerzés célját szolgáló) adatgyűjtésről, feldolgozásról és kezelésről van szó, mely esetben a személyes adatok védelméről rendelkező jogszabályok az irányadók, - hogy jogi személyek esetében is irányadó a Ptk. 83.§ (1) bek., miszerint a számítógéppel vagy más módon történő adatkezelés és adatfeldolgozás a személyhez fűződő jogokat (pl: jóhírnév védelme) nem sértheti. Eszerint például ha illetéktelen harmadik személyek üzleti partnereink jóváhagyása nélkül adataikhoz a számítógépes rendszerünkben hozzáférnek és ezzel üzleti partnereinknek valamilyen érdeksérelmet okozunk, akkor a Ptk. 84.§. (1) bek. alapján kérhetik a jogsérelem okozásának abbahagyását, eltiltást, elégtételadást illetve érvényesíthetik kártérítési igényüket is.

Ez vonatkozik az üzleti partnereinkről már rendelkezésre álló adatbázisra is, de arra is, amit a honlapon gyűjtöttünk, pl: úgy, hogy a látogató a honlapon felkínált mezők kitöltésével aktív magatartással adta meg adatait vagy a honlap fenntartója által a látogatási szokásokat felmérő cookie, süti program a látogató szerverére átküldésre került és a honlap fenntartó így szerez a látogatóról információt.

Általában a honlapokon a Terms of Use keretében célszerű ún. Privacy Policy-t elhelyezni, mely az ilyen adatgyűjtés és felhasználás kapcsán tartalmaz mindkét fél számára biztosítékokat.

A Privacy Policy-ban arról célszerű tájékoztatni a látogatót, hogy a honlap útján gyűjtött bármilyen adatát

- (i) hogyan kezeljük, illetve, hogy
- (ii) hogyan kérheti adatainak kijavítását vagy törlését.

Továbbá célszerű az adat jogosultjának hozzájárulását kérni ahhoz, hogy adatait egy megbízható harmadik személynél tároljuk, ha pl: a harmadik személynek biztonságosabbak az adattárolási technikai eszközei.

Ezt a tájékoztatást szintén célszerű úgy kialakítani, hogy a látogató csak úgy léphessen tovább, ha nyoma marad annak, hogy ezeket a feltételeket elfogadja.

Az adatgyűjtéshez, kezeléshez és felhasználáshoz való látogatói hozzájárulás azért szükséges, mert a Ptk. 75.§ (1) bek. szerint személyhez fűződő jogot (vagy akár üzleti titkot) az adatkezelés még harmadik személynek történő kiadás esetében sem sért, ha ahhoz az adat jogosultja hozzájárult.

2.3.2 Szerződési adatok őrzése

Az elektronikus dokumentumok felhasználhatóságához még szükséges szólni a szerződéses adatok őrzési kötelezettségéről.

Ezzel kapcsolatban az elektronikus kereskedelmi törvény 16.§ (4) bek. azt írja elő, hogy ha törvény iratnak vagy okiratnak a megőrzését, illetve eredeti példány megőrzését írja elő, a megőrzési kötelezettség a digitális archiválásról szóló különjogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén elektronikus úton is teljesíthető.

Fogyasztók részére történő értékesítés esetén az EKTv. alapján az elektronikus üzletvitelhez elengedhetetlen az, hogy a honlapon a szolgáltató tájékoztatást adjon arról, hogy a szerződés utóbb hol férhető hozzá.

Őrzési kötelezettséget az EKTv.-en kívül többek között már a számviteli törvény is előír, digitális archiválási külön jogszabályról azonban még nincs tudomásunk.

A jogszabályi kötelezettségen túl a célszerűségi szempontok is azt diktálják, hogy az elektronikus kommunikációnk megfelelő technikai eszközzel a papíralapú dokumentumokhoz hasonlóan megfelelően irattározásra kerüljön.

Kötelező jogszabályi előírások hiányában azonban ezt addig is valamilyen technikai úton meg kell oldani.

2.4 *Aukciós honlapok, piacterek jogi megítélése*

Speciális kérdések vetődhetnek fel olyankor, amikor harmadik személy honlapja útján kívánjuk lebonyolítani beszerzésünket.

Ezekre példák az aukciós honlapok vagy az elektronikus piacterek.

2.4.1 Aukciós site jogi kérdései

Jogi értelemben véve az ajánlatkérés ajánlattételi felhívásnak minősül, ami még nem szerződéskötésre vonatkozó ajánlat. A szerződést az ajánlat elfogadása hozza létre. Vagyis pl: a szállítói ajánlattételnek a megrendelő általi elfogadása hozza létre a szerződést. Erről később bővebben is szót ejtünk.

Bár ez egyértelmű, web-es környezetben problémát jelenthet, hogy az on-line aukción a szállítói ajánlatok értékelése valamelyik értékelési szempont szerint úgy történik, hogy pl: a legalacsonyabb árat adó ajánlattevő ajánlatát a site-ot üzemeltető harmadik személy operációs szoftvere automatikusan visszaigazolja (elfogadja az ajánlati felhívást tevő nevében). Ezzel az ajánlati felhívás közzétevője és az ajánlattevő között létrejön a szerződés, annak ellenére, hogy esetleg más szempontok miatt (pl: minőség, szállítási határidő) az ajánlati felhívás közzétevőjének nem felel meg az ajánlat. Sok esetben az ajánlati felhívás közzétevője vitatta, hogy nem ő tette az ajánlatot elfogadó nyilatkozatot, a nyilatkozattétel tőle függetlenül történt. Ez azonban nem helytálló kifogás, mert elfogadta az aukciós site üzemeltetési szabályzatot (ÁSZF).

A fentieket megerősítette 2001-ben egy német bírósági döntés is.

A Hamm-i fellebviteli bíróság a 2 U 58 / 00 (LG Münster) számú döntésében felülbírált az elsőfokú bíróság döntését egy Internetes aukció során létrejött szerződés létrejöttének kérdésében. A tényállás szerint alperes hirdetést tett közzé az "R.de" internetes honlapján, mely szerint egy VW Passant Variant TDI típusú személygépkocsit kívánt eladni. A vevők ajánlataikat 3 napos időtartamon belül közzéteheték az "R.de" internetes honlapján. Felperes 963.- ként a legmagasabb áron tett ajánlatot a gépkocsira 26,350 DEM-ért, melyet az alperes nevében az R.de automatikusan elfogadott. Az "R.de" írásban értesítette felperest, hogy lépjen kapcsolatban az ügylet lebonyolítása érdekében az alperessel. Az alperes azonban tagadta a szerződés létrejöttét, arra hivatkozással, hogy ő nem tett ajánlat elfogadó nyilatkozatot.

A Hamm-i fellebviteli bíróság szerint azonban a szerződés érvényesen létrejött a felek között. A honlapon közzétett Általános Szerződési Feltételek szerint, melyet mindkét fél rákattintással elfogadott, felperes ajánlata nem ajánlattételre történő felhívásnak, hanem ajánlatnak minősült, melyet az alperes automatikusan fogadott el. Így az adás-vételi szerződés közöttük érvényesen létrejött. Alperes tehát köteles 26,350 DEM vételár ellenében a gépkocsit felperesnek átadni.

Ez a probléma az aukciós site üzemeltetője által rendelkezésre bocsátott Terms of Use vagy ÁSZF gondos tanulmányozásával küszöbölhető ki. A gyakorlatban pedig valamiféle előminősítéssel korlátozható a potenciális szállítók köre. Ez azonban átvezet a versenyjogi kérdések kategóriájába.

2.4.2 Versenyjogi kérdések, példa az elektronikus piactér jogi megítélésére

Általánosságban figyelemmel kell lenni arra, hogy ne legyen az ajánlati felhívás, és egyáltalán az ajánlatkérés és értékelés lebonyolítása az elektronikus jeltől függetlenül is versenyjogi értelemben tisztességtelen, horizontális vagy vertikális kartelltilalomba, illetve gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmába ütköző.

A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 7.§. szerint tilos a versenyeztetés - így különösen a versenytárgyalás, a pályáztatás -, az árverés, tisztaságát bármilyen módon megsérteni.

E tilalmat csak azokra a magatartásokra kell alkalmazni, amelyeket a Tpv. törvény más rendelkezése vagy külön törvény nem szabályoz. A GVH 165/1999. Vj. számú döntése szerint a

Tpvt. 7. §-ban szereplő "e törvény más rendelkezése" alatt a Tpvt. 11. § (2) bekezdésének c) pontja értendő, ami a versenytársak közötti, a versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszást tiltja.

Vagyis a generális tilalom a vertikális összejátszást tiltja, amikor például egy olyan "tanácsadó" vesz részt a pályázati feltételek kidolgozásában, aki később potenciális szállítóként részt vesz a versenyben ajánlattevőként, úgy hogy ő már előre ismerte az ajánlati felhívás pályázati feltételeit vagy akár azokat rászabták.

A Tpvt. 11. § tiltja a vállalkozások közötti azon megállapodást és összehangolt magatartást, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntését (a továbbiakban együtt: megállapodást), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki.

Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre.

A törvény nem nevezi meg valamennyi tilalmazott magatartást, de felsorol egyes különösen tilalmazott magatartásokat.

Ezek közül relevánsak lehetnek az alábbiakra vonatkozó megállapodások tilalma:

- (i) a beszerzési források felosztására, illetve a közülük való választás lehetőségének korlátozására, valamint a fogyasztók meghatározott körének valamely áru beszerzéséből történő kizárására;
- (ii) a versenytársak közötti, a versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszásra;
- (iii) arra az esetre, ha azonos értékű vagy jellegű ügyletek tekintetében az üzletfeleket megkülönböztetik, ideértve olyan árak, fizetési határidők, megkülönböztető eladási vagy vételi feltételek vagy módszerek alkalmazását, amelyek egyes üzletfeleknek hátrányt okoznak a versenyben;
- (iv) a szerződéskötés olyan kötelezettségek vállalásától történő függővé tételére, amelyek természetüknél fogva, illetve a szokásos szerződési gyakorlatra figyelemmel nem tartoznak a szerződés tárgyához.

A Tpvt. 21. § tiltja a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést.

Gazdasági erőfölényben van az érintett piacon, aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre alkalmas magatartások körét is csak példálózva sorolja fel a Tpvt.

Ezek közül releváns lehet az, hogy annak aki gazdasági erőfölényben van tilos pl.:

- (i) az üzleti kapcsolatokban - ideértve az általános szerződési feltételek alkalmazásának esetét is - tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani, vagy más módon indokolatlan előnyt kikötni, vagy hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni;
- (ii) a másik fél gazdasági döntéseit indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolni;
- (iii) az áru szolgáltatását, átvételét más áru szolgáltatásától, átvételétől, továbbá a szerződéskötést olyan kötelezettségek vállalásától függővé tenni, amelyek természetüknél fogva, illetve a szokásos szerződési gyakorlatra figyelemmel nem tartoznak a szerződés tárgyához;
- (iv) azonos értékű vagy jellegű ügyletek esetén az üzletfeleket indokolatlanul megkülönböztetni, ideértve olyan árak, fizetési határidők, megkülönböztető eladási vagy vételi feltételek vagy módszerek alkalmazását, amelyek egyes üzletfeleknek hátrányt okoznak a versenyben;
- (v) a versenytárs számára indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremteni, vagy gazdasági döntéseit indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolni.

A kartelltilalom és a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmának magyar szabályzása összhangban van az EU szabályokkal ezért érdemes beszélni az alábbi esetről:

Az első elektronikus piactér (Covisint Automotive Internet Marketplace) esetén, amelyet a Ford, DaimlerChrysler, General Motors, Renault és a Nissan, mint az autógyártás meghatározó piaci szereplői közös vállalat keretében történő működtetéssel hoztak létre, az Európai Bíróság 2001-ben megvizsgálta, hogy nem áll-e fenn a site üzemeltetői között olyan gazdasági kapcsolat, ami versenyjogi értelemben összefonódást és esetleg így gazdasági erőfölénnyel való visszaélést vagy kartelltilomba ütköző magatartást valósíthatna meg.

A Covisint mottója egy olyan elektronikus piactér kialakítása, amely az autógyártás számára a beszerzést, termékfejlesztési megállapodások kötését, szállítói lánc kiépítési (supply chain management tools) lehetőséget kívánja elősegíteni a költségmegtakarítás és hatékonyság javítása érdekében.

Az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy összefonódás nem jött létre a közös vállalat tulajdonosai között, mert egyiküknek sem volt versenyjogi értelemben irányítási joga (többségi ellenőrzési joga) a közös vállalt felett.

Kartelltilomba ütköző megállapodás fennállását sem állapította meg, mert úgy találta, hogy:

- (i) a site-on való ajánlattétel lehetősége valamennyi lehetséges szállító számára adott, köztük a belépéshez semmilyen hátrányos megkülönböztetés alkalmazására nem került sor,
- (ii) a site-ot nem lehet úgy használni, hogy egyesek más hátrányára tisztességtelenül jussanak őket előnyösebb pozíciókba juttató piaci információkhoz, és
- (iii) a site nem alkalmas a beszerzéskor vertikális vagy horizontális összejátszásra.

Az elektronikus piacterek esetén felvetődhet még az, hogy a honlap használói, annak ellenére, hogy esetleg csak password útján lehet a site-on kommunikálni illetéktelenül egymásról olyan üzleti titkok birtokába juthatnak ami hátrányosan érinti valamelyik résztvevőt. Ez úgy küszöbölhető pl:

ki, ha egy megbízható külső adatbankba kerülnek tárolásra a site útján kommunikált információk.

III. ELEKTRONIKUS SZERZŐDÉSKÖTÉS

Az elektronikus úton bonyolított ügyletkötés egyik fő kérdése jogi szempontból az, hogy az elektronikus adatforgalom mellett is meg lehessen állapítani, hogy egy adott jogügyletre szerződés jött létre a felek között és biztosítani lehessen a jogügylet érvényesíthetőségét (szerződések teljesítésének kikényszerítését, ügyletek bizonylatolását és a bizonylatok felhasználhatóságát az üzletvitelben, közigazgatási szervek és adott esetben bíróságok előtt.)

Ehhez az szükséges, hogy kétséget kizáróan azonosítható legyen az elektronikus úton nyilatkozatot tevő személye és biztosítva legyen az egyes nyilatkozatok és azok esetleges módosítása esetén a végleges iratok tartalmának változatlansága.

Az elektronikus nyilatkozatokat magukban foglaló okiratok azonosíthatóságának jogi szabályozására számos nemzetközi példa áll rendelkezésre, hiszen a jogalkotók felismerték, hogy ezzel segíthetik elő az elektronikus iratforgalomban a jogbiztonság megteremtését és az elektronikus okiratfelhasználás ösztönzését.

Az elektronikus okiratforgalom biztosítására megalkotásra került normák a nemzetközi gyakorlatban elektronikus vagy digitális aláírási törvény néven ismertek.

3.1 Elektronikus aláírás nemzetközi szabályozása és hatása a hazai jogalkotásra

A nemzetközi szabályozási elvek közül modell értékűnek tekintendők az alábbiak:

- (1) az UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law), ICC (Nemzetközi Kereskedelmi Kamara) és OECD közreműködésével kidolgozott modell törvénye az elektronikus aláírásról (UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures) mely végül is sok tervezet után 2001-ben került elfogadásra;
- (2) az Európa Parlament és Tanács 1999/93 Direktívája az elektronikus aláírás közösségi keretstruktúrájáról (Community framework for Electronic Signatures).

Amíg az EU direktíva a tagállamok számára kötelezően a nemzeti jog részévé beépítendő jogelveket tartalmaz, az UNCITRAL model törvénye ajánlás, amelynek jogelvei csak akkor válnának kötelezővé az ENSZ egyes vagy valamennyi tagállamai számára (miután az UNCITRAL az ENSZ kereskedelmi jogegységesítési bizottsága), ha erről valamely tagállamok nemzetközi szerződésben állapodnának meg.

Emellett meg kell említeni, hogy úttörőként Európában a direktíva elfogadása előtt a német (azóta a törvény az EU direktíva alapján újraalkotásra került) és az olasz törvényhozás alkotott elektronikus

alírási törvényt. Majd a direktíva elfogadása után többek között a francia, spanyol, belga jogalkotás különböző jogalkotási technikákkal beépítette a direktíva elveit a nemzeti jogba. Számos más EU államban pedig parlamenti vita stádiumában van az elektronikus aláírási törvénytervezet elfogadása.

Az EU-n kívül, de közösségi mintára egyébként pl: Észtország, Csehország, Lengyelország, Oroszország és Magyarország is viszonylag úttörőként alkotta meg elektronikus aláírási törvényeit.

Az USA-ban tagállami szinten elsőként Utah állam 1995-ben alkotott elektronikus aláírási törvényt. Azóta más tagállamok is követték, és a szövetségi törvényhozás szintjén is szabályozásra került az elektronikus aláírás (Electronic Signature in Global and National Commerce Act - 2000 Senate Bill 761).

Ázsiában elsőként Malajzia és Szingapúr, Dél-Amerikában Argentina és Columbia valamint Ausztrália nemzeti joga is rendelkezik az elektronikus aláírásról.

Nemzetközi példa tehát van bőven. Ezek a példák abban különböznek egymástól, hogy a korai szabályozási elvek elsősorban technikai oldalról közelítették meg a kérdést. Az első német elektronikus aláírási törvény például túl technikai volt, mert a digitális aláírást technikai paramétereit, mintegy szabványként szabályozta az ahhoz fűződő joghatás szabályozása nélkül.

A kiforrott modelltörvények és azok alapján megalkotott nemzeti jogszabályok azonban az elektronikus aláírással szemben tárgyi, technikai követelményeket fogalmaznak meg és az aláírás tanúsítására adott esetben hitelesítő-tanúsítványkiadó szervezet közreműködését írják elő, azaz személyi követelményeket is megfogalmaznak. Így jogi szempontból is értelmezhető az, hogy többféle biztonsági fokú elektronikus aláírás létezhet és kerül szabályozásra. Az aláírás biztonsági fokától függően pedig az adott elektronikus aláírással ellátott elektronikus iratokhoz a jogszabályok a bizonyító erő és a felhasználhatóság szempontjából különböző joghatásokat fűznek.

Azonban valamennyi jogszabály célja az, hogy egyenlőségjelet tegyen az elektronikus dokumentum (vagyis a bármilyen digitális formájú aláírással ellátott elektronikus adat) és egy kézzel aláírt bármilyen tartalmú (szöveg, kép, stb.) papír (papír alapú dokumentum) között. A kézzel aláírt papíralapú dokumentumok között is különbség van érvényesség és bizonyító erő szempontjából. Ezt tükrözi pl: az EU direktíva azon előírása (5 cikk), hogy a teljes bizonyító erejű magánokirat - pl: cégszerűen vagy magánszemély esetében két tanuval együtt aláírt papíralapú nyilatkozat - követelményének a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus okirat felel meg, de az "egyszerű", azaz jogszabályban megfogalmazott biztonsági követelmények nélküli elektronikus aláírással ellátott elektronikus okirat nem.

Attól függetlenül, hogy a jogszabályok technika semlegesek kívánnak maradni, eddig legjobban a nyilvános kulcsú infrastruktúra (PKI) modellre épülő elektronikus aláírások és aláírási törvények terjedtek el. Ez röviden azt jelenti, hogy csak az aláíró tudja azt a privát aláírási kulcsot előállítani, amivel elektronikus levelét vagy más továbbítandó elektronikus rögzített nyilatkozatát, (illetve digitális képet vagy hanyagot, stb.) aláírja. Az aláírással technikailag az üzenet kódolásra kerül, azért hogy a továbbítás közben ne lehessen többek között módosítani. A címzett az üzenetet csak a privát kulcs nyilvános kulcspárjának ismeretében tudja dekódolni és elolvasni. A nyilvános kulcs

pedig azonosítja a privát kulccsal rendelkező aláíró, azaz a küldő személyét. Ha az aláírást követően változott az üzenet tartalma, akkor a PKI infrastruktúrában érzékelhető.

A fenti összefoglalóból láthattuk, hogy számos ország megalkotta a saját elektronikus aláírási törvényét, mely a belső jog számára rendezi, hogy polgári jogi jogviszonyokban milyen elektronikus aláíráshoz milyen joghatás fűződik és a belföldi forgalomban (vagy az EU-n belüli forgalomban biztonságosan elfogadható.)

A nemzetközi magánjogi jogviszonyokban azonban problémát jelenthet az, hogy különböző országok jogszabályainak eltérése miatt hogyan fogadhatóak el a különböző országokban generált minősített aláírások és tanúsítványok, pl: az EU-ban az EU-n kívüli országokban generált minősített elektronikus aláírások.

Erre az EU direktíva azt a megoldást írja elő, hogy ha a külföldi hitelesítés-szolgáltató teljesíti az Európai Közösség vonatkozó irányelvében foglalt előírásokat, és egy tagállamban létrehozott önkéntes akkreditációs rendszer keretében akkreditáltak, illetve egy - az Európai Unió valamely tagállamában székhellyel, illetve lakóhellyel rendelkező hitelesítés-szolgáltató felelősséget vállal a külföldi hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott tanúsítványokért, illetve két vagy többoldalú egyezmény a külföldi hitelesítésszolgáltató által kiadott tanúsítványt elfogadhatónak minősíti az érintett államokban, akkor azt az EU-n belül kibocsátott tanúsítvánnyal egyenértékűnek kell tekinteni a tanúsított aláíráshoz fűződő joghatások vonatkozásában.

Ennek a gyakorlata azonban még a kialakulatlanság állapotára tekintettel nem mérhető fel.

3.2 A digitális aláírás hazai törvényi szabályozás és hatása a joggyakorlatra. Tapasztalatok a hatálybalépés után.

Az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény ismertetése során célszerű tisztázni, hogy kikre terjed ki a törvény hatálya, milyen elektronikus aláírásokat különböztet meg, milyen elektronikus dokumentumok vannak és a különböző elektronikus aláírásokkal ellátott elektronikus dokumentumokhoz milyen joghatások fűződnek. A törvény összességében a 93/1999 EU direktívával összhangban lévő szabályozást tartalmaz.

3.2.1 A törvény hatálya:

A törvény személyi hatálya:

- (a) az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatást végző természetes, illetve jogi személyre vagy jogi személyiség nélküli szervezetre, gazdálkodó szervezetre;
- (b) az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatást igénybe vevő, illetőleg elektronikus aláírást felhasználó természetes, illetve jogi személyre vagy jogi személyiség nélküli szervezetre; és

- (c) az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásra és az elektronikus aláírás felhasználásának egyes kérdéseire terjed ki.

A törvény területi hatálya a különböző elektronikus aláírásokkal ellátott elektronikus dokumentumok magyar jog szerinti minősítésére és Magyarországon történő felhasználására terjednek ki.

A szolgáltatásokra és a szolgáltatókra vonatkozó szabályokról röviden az alábbiakat szükséges tudni:

A hitelesítésszolgáltatások az alábbiak:

- (a) elektronikus aláírás hitelesítés-szolgáltatás (a továbbiakban: hitelesítés-szolgáltatás),
- (b) időbélyegzés,
- (c) aláírás-létrehozó eszközön (pl: lemez vagy chipkártya) az aláírás-létrehozó adat (PKI infrastruktúrában a privát kulcs) elhelyezése.

A hitelesítés-szolgáltatás keretében a hitelesítés-szolgáltató azonosítja az igénylő személyét, tanúsítványt bocsát ki, nyilvántartásokat vezet, fogadja a tanúsítványokkal kapcsolatos változások adatait, valamint nyilvánosságra hozza a tanúsítványhoz tartozó szabályzatokat, az aláírás-ellenőrző adatokat és a tanúsítvány aktuális állapotára, különösen esetleges visszavonására vonatkozó információkat.

Időbélyegzés során a szolgáltató az elektronikus dokumentumhoz időbélyegzőt kapcsol.

Bizonyára lesznek olyan szolgáltatók akik ezek közül valamennyit, de olyan is lehet aki csak egyes szolgáltatásokat végzi.

A szolgáltatás biztonsági fokában a törvény megkülönbözteti a fokozott biztonságú és a minősített szolgáltatást, illetve biztonságos eszközöket, az alkalmazott eszközök és eljárások biztonsági fokától függően. A biztonsági követelmények személyi, tárgyi és technikai feltételeit a törvény meghatározza. Az aláírás-létrehozó eszköz, időbélyegző és más elektronikus aláírási termék akkor tekinthető biztonságosnak, ha az rendelkezik a Hírközlési Felügyelet ("Felügyelet") által nyilvántartásba vett, tanúsításra jogosult szervezetek által kiadott erről szóló igazolással. A szolgáltatókat a Felügyelet nyilvántartásba veszi és annak megfelelően minősíti, hogy melyik szintű törvényi - vagy végrehajtási rendeletben meghatározott - követelménynek felelnek meg. A szolgáltató belföldi magánszemély vagy jogi személy lehet.

Külföldi székhelyű, illetve lakóhelyű (a továbbiakban: külföldi) hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott tanúsítványhoz akkor fűződnek a belföldi szolgáltató által kibocsátott tanúsítványokhoz kapcsolódó jogkövetkezmények, ha:

- (a) nemzetközi szerződés így rendelkezik, vagy
- (b) belföldi székhelyű (a továbbiakban: belföldi) hitelesítés-szolgáltató szerződésben felelősséget vállal a külföldi hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott tanúsítványokért, ez a felelősségvállalás úgy is történhet, hogy a belföldi hitelesítés-szolgáltató tanúsítványt bocsát

a külföldi hitelesítés-szolgáltató rendelkezésére (a továbbiakban: felülhitelesítés), melyet a külföldi hitelesítés-szolgáltató a saját maga által kibocsátott tanúsítványhoz csatolhat. A belföldi hitelesítés-szolgáltató a felelősségvállalást, illetőleg felülhitelesítést haladéktalanul köteles bejelenteni a Hírközlési Főfelügyeletnek (a továbbiakban: Felügyelet), amely jegyzéket tesz közzé a felelősségvállalások tényéről, módjáról, korlátairól és az azokkal érintett külföldi hitelesítés-szolgáltatókról, valamint arról, hogy a felelősséget vállaló belföldi hitelesítés-szolgáltató a fokozott biztonságú vagy minősített szolgáltatás követelményeinek felel-e meg.

Amennyiben a külföldi székhelyű hitelesítés-szolgáltató által hitelesített tanúsítványt a fentiek értelmében nem lehet azonosnak tekinteni egy belföldi fokozott biztonságú vagy minősített szolgáltatást végző szolgáltató által kibocsátott tanúsítvánnyal, akkor úgy kell tekinteni, hogy az az elektronikus dokumentum, amelyhez ilyen tanúsítványkapcsolódik egyszerű elektronikus aláírással van ellátva.

3.2.2 Elektronikus aláírás fajtái:

Elektronikus aláírás: elektronikus dokumentumhoz azonosítás céljából logikailag hozzárendelt és azzal elválaszthatatlanul összekapcsolt elektronikus adat, illetőleg dokumentum.

Megjegyzés: Ezt tekintjük "egyszerű", biztonsági követelmény nélküli aláírásnak.

Az egyszerű elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumra a törvény csak az alapelv szintjén alkalmazandó, azaz az ilyen dokumentum elfogadását, beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást - megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni - öröklési és családjogi jogviszonyok kivételével - nem lehet kizárólag amiatt, hogy az aláírás, illetve az irat vagy dokumentum elektronikus formában létezik.

Itt jegyzendő meg, hogy a törvény szerint az egymással szerződéses viszonyban álló felek az elektronikus dokumentumok (ld. 3.2.3) szervezetek (személyek) korlátozott és zárt körében való elfogadásának feltételeit - öröklési jogi és családi jogi jogviszonyokon kívül - a törvény szabályaitól eltérően is megállapíthatják.

Például az EDI szabvány szerinti elektronikus dokumentumok vagy a Supply/Demand Chain Management során olyan elektronikus dokumentumok használhatók, melyek a szállítókkal kialakított elektronikus üzleti kommunikáció során külön megállapodás szerinti technikai követelmények és tanúsítási feltételek szerint elfogadott elektronikus aláírással vannak ellátva.

Ennek azonban az lehet a következménye, hogy a törvény szerinti biztonsági követelményekkel rendelkező aláírás és tanúsítvány hiányában a külön megállapodás szerinti elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumok bizonyító ereje nem éri el a teljes bizonyító erejű magánokirat bizonyító erejét.

Fokozott biztonságú elektronikus aláírás: elektronikus aláírás, amely megfelel a következő követelményeknek:

- (a) alkalmas az aláíró azonosítására és egyedülállóan hozzá köthető,
- (b) olyan eszközzel hozták létre, mely kizárólag az aláíró befolyása alatt áll,
- (c) a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódik, hogy minden - az aláírás elhelyezését követően az iraton, illetve dokumentumon tett - módosítás érzékelhető.

Minősített elektronikus aláírás (a fokozott biztonságú aláírás biztonságosabb fajtája):

olyan - fokozott biztonságú - elektronikus aláírás, amely biztonságos aláírás-létrehozó eszközzel készült, és amelynek hitelesítése céljából minősített tanúsítványt bocsátottak ki.

Megjegyzés: Ennek az értelmező rendelkezésnek a megértéséhez további fogalmakat kell tisztázni !

Biztonságos aláírás-létrehozó eszközöknek megfelelő technikai és eljárási eszközökkel biztosítaniuk kell legalább a következőket:

- (a) az aláírás készítéséhez használt aláírás-létrehozó adat aláíronként biztosan mindig különbözik, s titkossága kellően biztosított,
- (b) az aktuálisan elérhető technológiával kellő bizonyossággal garantálható, hogy az aláírás készítéséhez használt aláírás-létrehozó adat nem rekonstruálható, megvalósítható annak a jogosulatlan felhasználókkal szembeni védelme, illetve az aláírás nem hamisítható.

A biztonságos aláírás-létrehozó, illetve -ellenőrző eszközöknek nem szabad az aláírandó elektronikus dokumentumot módosítaniuk, illetőleg az aláírás folyamatában lehetővé kell tenniük ezen dokumentum megjelenítését az aláíró számára.

E feltétel meglétét a Felügyelet az aláíró eszköz, illetve a szolgáltató nyilvántartásba vételével egyidejűleg, illetve azt követően ellenőrzi. Ez tehát azt jelenti, hogy az aláíró eszköz biztonsági fokának ellenőrzése nem az aláíró vagy az aláírást elfogadó feladata, azért a hitelesítésszolgáltató szavatol.

Tanúsítvány a hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott igazolás, amely az aláírás-ellenőrző adatot (a PKI infrastruktúrában a nyilvános kulcsot) egy meghatározott személyhez, az aláírás igénylőjéhez kapcsolja, és igazolja e személy személyazonosságát. (Ehhez a hitelesítésszolgáltató elkérheti az aláírást igénylő személyazonossági igazolványát és egyeztethet a személyi adatok nyilvántartóival, pl: személyi adatnyilvántartó, cégbíróság, stb.)

Minősített tanúsítványt az alábbi követelményeknek megfelelő olyan tanúsítvány, melyet minősített szolgáltató bocsátott ki:

A minősített tanúsítványoknak tartalmazniuk kell az alábbiakat:

- (a) annak megjelölését, hogy a tanúsítvány minősített tanúsítvány,
- (b) a hitelesítés-szolgáltató és székhelyének (ország-) azonosítóját,
- (c) az aláíró nevét vagy egy álnevet, ennek jelzésével,
- (d) az aláírónak külön jogszabályban, illetve a szolgáltatási szabályzatban, illetőleg az általános szerződési feltételekben meghatározott speciális jellemzőit, a tanúsítvány szándékolt felhasználásától függően,
- (e) azt az aláírás-ellenőrző adatot (PKI infrastruktúrában a nyilvános kulcs), amely az aláíró által birtokolt aláírást létrehozó adatnak (PKI infrastruktúrában a privát kulcsnak) felel meg,
- (f) a tanúsítvány érvényességi idejének kezdetét és végét,
- (g) a tanúsítvány azonosító kódját,
- (h) az adott minősített tanúsítványt kibocsátó hitelesítés-szolgáltató fokozott biztonságú elektronikus aláírását,
- (i) a tanúsítvány használhatósági körére vonatkozó esetleges korlátozásokat,
- (j) a tanúsítvány felhasználásának korlátait,
- (k) más személy (szervezet) képviselőjére jogosító elektronikus aláírás tanúsítványa esetén a tanúsítvány ezen minőségét és a képviselt személy (szervezet) adatait.

3.2.3 Az elektronikus dokumentumok fajtái

Az elektronikus dokumentumok, azaz az elektronikus aláírással ellátott digitális adatok fajtáit szűkülő halmazokként definiálja a törvény, mely szerint az elektronikus dokumentum bármilyen digitális adat, nemcsak szöveg, hanem pl: kép, hang lehet, amit elektronikus aláírással láttak el. Ezen belül az elektronikus irat csak szövegestartalmú. Az elektronikus iraton belül, pedig értelmezi a törvény az okiratokat, amelyek tartalma valamiféle nyilatkozat vagy kötelezettségvállalás.

Elektronikus dokumentum:

elektronikus eszköz útján értelmezhető adat, mely elektronikus aláírással van ellátva.

Elektronikus irat:

olyan elektronikus dokumentum, melynek funkciója szöveg betűkkel való közlése, és a szövegen kívül az olvasó számára érzékelhetően kizárólag olyan egyéb adatokat foglal magában, melyek a szöveggel szorosan összefüggenek, annak azonosítását (pl. fejléc), illetve könnyebb megértését (pl. ábra) szolgálják.

Elektronikus okirat:

olyan elektronikus irat, mely nyilatkozattételt, illetőleg nyilatkozat elfogadását, vagy

nyilatkozat kötelezőnek elismerését foglalja magában.

3.2.4 Az elektronikus dokumentumokhoz fűződő joghatások

A törvény 3.§. (1) bek. alapelvi szinten és bármilyen elektronikus aláírásra illetve dokumentumra vagy iratra vonatkozóan kimondja, hogy:

“Elektronikus aláírás, illetve elektronikus irat vagy dokumentum elfogadását - **beleértve a bizonyítási eszközként történő alkalmazást** - megtagadni, jognyilatkozat tételére, illetve joghatás kiváltására való alkalmasságát kétségbe vonni - öröklési és családjogi jogviszonyok kivételével - nem lehet kizárólag amiatt, hogy az aláírás, illetve az irat vagy dokumentum elektronikus formában létezik.

Ez a törvény egyéb rendelkezéseit is figyelembevéve azt jelenti, hogy Magyarországon a törvény hatálybalépése, 2001. szeptember 1. napja óta, a törvény hatály alá tartozó elektronikus dokumentumokat létezőnek kell tekinteni és azokat akár államigazgatási vagy bírósági eljárásban is fel lehet használni bizonyítékként.

E szabályt tehát az "egyszerű" elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumra is alkalmazni kell. A törvény többi szabálya az "egyszerű" elektronikus aláírásra nem vonatkozik.

Ebből az következik, hogy ha a törvény elektronikus aláírást említ, e kifejezés alatt csak a fokozott biztonságú elektronikus aláírást és a minősített elektronikus aláírást (mely, mint fentebb tisztáztuk a fokozott biztonságú elektronikus aláírás egyik fajtája) kell érteni.

A törvény a magasabb technológiai biztonságú elektronikus aláírásokkal ellátott elektronikus dokumentumokhoz egyre erősebb alakiságnak való megfelelést, illetve bizonyító erőt fűz.

A fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus iratok az írásbafoglalás jogszabályi követelményének felelnek meg. Ezt a törvény maga is kimondja és a Ptké. módosítása útján is megerősíti.

A minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus okiratokat a Pp.-nek a törvény szerinti módosítása teljes bizonyító erejű magánokiratnak minősíti, így a bíróságoknak nem kell külön mérlegelniük ezek bizonyító erejét.

Még egy fontos szabályt figyelembe kell vennünk !

A fokozott biztonságú, illetve minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum kinyomtatott változatához nem fűződnek az ugyanezen dokumentum elektronikus változatának bizonyító ereje tekintetében előírt szabályok.

Megjegyzendő, hogy a törvény további bizonyítási vélelmeket is felállít, ezáltal könnyítve a bíróság mérlegelését.¹

Amint fentebb már említettük a külföldi székhelyű (lakóhelyű) hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott tanúsítványhoz a belföldi hitelesítés-szolgáltató tanúsítványához fűzött összes jogkövetkezmény fűződik, ha nemzetközi szerződés ezt előírja, illetve egy belföldi hitelesítés-szolgáltató felelősséget vállal a külföldi tanúsítványért. Az Európai Unióba való belépésünk után e szabály továbbiakkal egészül ki.

A törvény előírja, hogy törvény az elektronikus dokumentumhoz, illetve az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokhoz további jogkövetkezményt fűzhet.

Ezzel egyfelől utal a Ptké., Pp., Áe., Be. és a módosuló ügyvédi törvény szabályaira, valamint nem zárja ki, hogy további törvény újabb jogkövetkezményeket fűzzön az elektronikus aláíráshoz, illetve elektronikus dokumentumokhoz.

A törvény a közigazgatási szervezetek informatikai ellátottságára és az elektronikus dokumentumok fogadására való felkészültség helyzetére tekintettel határt szab az elektronikus aláírás felhasználásának a közigazgatásban és a bíróságokon.

Itt csak akkor lehet majd kizárólag - a papíralapú ügyintézés mellőzésével - elektronikus formában intézni az ügyeket, ha ezt az eljárás-típusra, illetve az ágazatra vonatkozó jogszabály kifejezetten lehetővé teszi, a helyi önkormányzat államigazgatási eljárásaiban pedig akkor, ha ezt egyfelől magasabb szintű jogszabály lehetővé teszi, másrészt ha az önkormányzat illetékességi területére nézve rendeletben előírja. Ez természetesen ezekben az esetekben is az ügyfél részére csak lehetőség lesz, nem kötelezettség, e törvény feladata a lehetőség megteremtése.

Megjegyzendő, hogy a törvény indokolása kifejezetten kihangsúlyozza, hogy a törvény 3. § (3)-(4) bekezdésében azzal, hogy “bíróági illetve államigazgatási eljárásban *az elektronikus formán kívüli dokumentumokat mellőzve, csak elektronikus formában*” eljárási cselekményeket végezni csak akkor lehet” kifejezés arra utal, hogy annak már az ágazati szabály módosulása előtt sincs akadálya, hogy

1

4.§. (2) Ha az elektronikus okiraton kívüli elektronikus dokumentumon minősített elektronikus aláírás szerepel és az aláírás ellenőrzésének eredményéből más nem következik, vélelmezni kell, hogy a dokumentum tartalma az aláírás óta nem változott.

(4) Amennyiben az elektronikus aláírási termék rendelkezik a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter (a továbbiakban: miniszter) által kijelölt illetve a laboratóriumok, a tanúsító és ellenőrző szervezetek akkreditálásáról szóló 1995. évi XXIX. törvény szerinti szakmai akkreditáló bizottságok által akkreditált és tanúsításra jogosult szervezetek, illetőleg a 7. § (3) bekezdése szerinti tanúsító szervezet által kiadott igazolással, az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy az elektronikus aláírási termék biztonságos, továbbá megfelel az igazolásban megjelölt egyéb követelményeknek.

(5) Amennyiben az aláírás-létrehozó adatot olyan szolgáltató helyezte el az aláírás-létrehozó eszközön, amely az adat elhelyezésekor a szolgáltatás tekintetében szerepelt a minősített szolgáltatók nyilvántartásában, az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy az aláírás-létrehozó adat kizárólag a szolgáltatást igénybe vevő birtokában van.

(6) Amennyiben az időbélyegzést olyan szolgáltató végezte, amely az időbélyegzőkor szerepelt a minősített szolgáltatók nyilvántartásában és az időbélyegző ellenőrzésének eredményéből más nem következik, az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a dokumentumban foglalt adatok az időbélyegző elhelyezése óta nem változtak.

egy ügyfél elektronikus formában is elküldje pl. keresetlevelét a bíróságra vagy kérelmét valamely hatósághoz, azonban e dokumentumokat - az eljárási cselekmények formáságaira vonatkozó szabályok módosításáig - kötelező az azokkal kapcsolatban előírt formások szerint is be kell nyújtani. Az eljárási cselekmények formáságaira vonatkozó szabályok módosítását követően lesz arra mód, hogy a hatósággal, illetve bírósággal kizárólag elektronikus formában is hitelesen lehessen érintkezni.

3.2.5 Az elektronikus aláírási törvény hatása a joggyakorlatra és tapasztalatok

Az elektronikus aláírási törvény tapasztalatairól és a joggyakorlatra kifejtett hatásáról nem nagyon lehet még beszámolni, mivel tudomásunk szerint minősített hitelesítésszolgáltató, akitől minősített tanúsítvánnyal tanúsított minősített elektronikus aláírást be lehetne szerezni még nincs. Fokozott biztonságú tanúsítvány kiadására jogosult szolgáltató pedig még csak egy vagy kettő van.

3.2.5.1 *Az elektronikus ügyintézés lehetőségéről már vannak elképzelések és az elektronikus aláírás szabályozását megelőzően is léteztek már elektronikus dokumentumok*

- (i) Az elektronikus dokumentumok alkalmazhatóságával kapcsolatban előljáróban annyit, lehet tudni, hogy a Kormány az Igazságügyi Minisztériummal és az Országos Igazságszolgáltatási Tanáccsal való együttműködés során megállapította, hogy a cégeljárás az a terület, melyben meg lehet kezdeni az elektronikus úton történő ügyintézés bevezetését. A cégnyilvántartási törvény ehhez szükséges módosítását és a tevékenység sajátos szabályait azonban majd külön törvény állapítja meg.
- (ii) Talán ismeretes az is, hogy a gyakorlatban már vannak olyan szolgáltatások, amelyek keretében lehet csak elektronikus úton nyilvános hálózaton, azaz az Interneten keresztül is hiteles cégkivonatot kérni.
- (iii) Zárt láncú hálózat on keresztül pedig a Magyar Közjegyzői Kamara vagyont terhelő és ingó jelzálogjogi nyilvántartásából lehet hiteles adatokat lekérni.
- (iv) Az ingatlannyilvántartási törvény szerint pl: ügyvédek, közjegyzők elvben igényelhetnék terminálokat, melyen zárt láncon keresztül lehetne az ingatlannyilvántartásból hiteles on-line tulajdoni lapmásolatokat kapni, de ez még nem működik.
- (v) Gazdasági (vállalatok közötti, pl: EDI) és banki (hitelintézeti rendszeren belüli, GIRO, SWIFT, valamint ügyfelek és hitelintézetek közötti POS és egyéb terminálok, bankkártyák) jogcselekmények során az elektronikus aláírási törvény szabályai nélkül is az elektronikus dokumentumokhoz fűződő joghatások tisztázatlansága ellenére is elterjedt már az elektronikus kommunikáció

Az elektronikus aláírási törvény elsőként ez utóbbiak körében teremtheti meg a jogbiztonságot.

3.2.5.2 *Az elektronikus aláírási törvény megszületését követően pedig már Magyarországon is szabályozásra kerültek*

- (i) az elektronikus számviteli bizonylatok,
- (ii) a vámárnyilatkozat elektronikus úton történő benyújtásának feltételei, és
- (iii) újraszabályozásra kerültek az elektronikus fizetési eszközök kibocsátásának és felhasználásának szabályai is.

Ezekről részletesebben később beszélünk.

3.3 Elektronikus Szerződéskötés, szerződések érvényessége

3.3.1 Hogyan tisztázható, hogy egy elektronikusan érkezett ajánlat kihez kapcsolódik és hogyan igazolható később az ajánlat eredeti tartalma, az ajánlat elfogadása esetén a szerződés mikor jön létre és érvényes-e?

A szerződés létrejöttének és érvényességének a polgári jog szerint tartalmi és alaki feltételei vannak.

3.3.1.1 *A szerződés tartalmi követelményei (Mit tekinthetünk szerződésnek ?)*

A Ptk. 205. §. szerint a szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása, kölcsönös egybehangzó akaratnyilvánítása szükséges. A szerződés létrejöttéhez nem kell megállapodni olyan kérdésekben, amelyeket jogszabály rendez.

Az egybehangzó akaratnyilvánítás történhet jelenlevők vagy távollevők között, illetve szóban vagy írásban.

A továbbiakban az elektronikus kommunikációra tekintettel a távollevők közötti akaratnyilvánításokat vizsgáljuk.

Nem a Ptk., hanem a bírói gyakorlat alakította ki, hogy mit kell lényeges kérdésnek tekinteni. A XXV. számú Polgári Elvi Döntés szerint a szerződés érvényes létrejöttéhez szükséges és egyben elegendő, ha abból kitűnik:

- (i) a felek személye és ügyleti pozíciója bármely módon (magából a szövegből, az aláírásból, vagy egyébként az irat tartalmából),
- (ii) az adott jogügylet létrehozására vonatkozó akaratnyilvánítás (nevesített megjelölés nélkül vagy bármilyen elnevezés mellett, de úgy, hogy az az okirat tartalmából a valós akaratnak megfelelően, aggálytalanul megállapítható legyen),
- (iii) az ügylet tárgya (legalább olyan módon, hogy ha az teljes pontossággal magából az okiratból nem is tűnik ki, de a felek előtt - az abban rögzített utalásból, a megállapodás megkötésének körülményeiből, vagy a teljesítésre irányuló

- (iv) magatartásukból - kétségtelen legyen),
az ellenszolgáltatás vagy az ingyenesség.

Vigyázzunk tehát arra, hogy egy bármilyen elektronikus levél, amely valamilyen formában tartalmazza a fentieket és annak elfogadását, érvényes szerződést hozhat létre a levelezők között, feltéve, hogy az érvényességhez jogszabály írásbeli alakot nem követel meg.

3.3.1.2 *A szerződési jognyilatkozatok hatálya (Mikor jön létre a szerződés ?)*

Vigyázzunk arra is, hogy aki a fenti tartalommal szerződéskötésre ajánlatot tesz, ajánlatához kötve marad, kivéve, ha ezt az ajánlattételkor kizárta és az ajánlat akkor válik hatályossá, amikor az a másik félhez megérkezik.

Az elektronikus kommunikáció egyik nagy kérdése, hogy egy elektronikus nyilatkozat mikortól tekinthető hatályosnak. Az elektronikus kereskedelmi törvény a 31/2000 EU direktívával összhangban erre azt a választ adja, hogy amikor az a másik fél (a címzett) számára hozzáférhetővé válik.

Ez azonban nem túl egzakt válasz. Fentebb már szoltunk az időbélyegzés szolgáltatásról. Ezt a kérdést nem oldja meg az időbélyegzés szolgáltatás sem, mert az csak arra ad választ, hogy mikor írta alá a küldő az üzenetet. Egy e-mail üzenet fogadó üzenete sem oldja meg ezt a problémát, mert az csak arról tájékoztat, hogy a címzett képernyőjén mikor vált láthatóvá (mikor került kinyitásra) az üzenet. A fogadó fél computerén azonban az időbeállítás módosítható.

A kérdésre egy lehetséges választ nyújt az UNCITRAL Elektronikus Kereskedelemről szóló modell törvény javaslata. Ennek 15. cikke szabályozza az elektronikus üzenet megérkezésének idejét (és helyét).

Eszerint a küldő és a címzett eltérő megállapodása hiányában az elektronikus úton küldött üzenet akkor tekintendő továbbítottnak, amikor egy olyan információs rendszerbe érkezik, amelyben a továbbítás már nem áll az üzenet küldője vagy a részéről eljáró személyek ellenőrzése alatt.

A küldő és a címzett eltérő megállapodása hiányában az üzenet megérkezését az alábbiak szerint kell megállapítani.

Ha a címzett egy meghatározott információs rendszerbe kérte az üzenet továbbítását, az üzenet akkor tekintendő megérkezettnek amikor az üzenet belép ebbe az információs rendszerbe, ha nem a meghatározott információs rendszerbe, de a címzett valamely információs rendszerébe küldték az üzenetet, akkor pedig az üzenet megérkezettnek tekintendő, ha azt a címzett lehívta.

Ha a címzett nem meghatározott információs rendszerbe kérte az üzenet továbbítását, akkor az abban az időpontban tekintendő megérkezettnek, amikor az belép a címzett valamely információs rendszerébe.

Ez sem ad a kérdésre konkrét választ, ezért az ajánlat (információ) valamely rendszerbe történő belépését valamint annak lehívását pl: **automatikus** időbélyegző beiktatásával lehet ellenőrizni. A forgalombiztonság érdekében ilyen automatikus - nem változtatható időbélyegző eszközök, és naplózás ("log") alkalmazását esetleg az üzletkötés során elő lehet írni.

Ugyan ezt a kérdés merül fel az elektronikusan tett ajánlat elfogadásának az időpontjával kapcsolatban is.

Végsősoron távollevők között ugyanis akkor jön létre szerződés, amikor az ajánlat azonos tartalommal történő elfogadása az ajánlattevőhöz megérkezik.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban felhívjuk a figyelmet arra, hogy elektronikus kommunikáció esetén a nemzetközi gyakorlat szerint, mellyel összhangban van az elektronikus kereskedelmi törvényünk is (6.§.) a szolgáltató által a weblapján közzétett termék megnevezést és árat tartalmazó katalógus például ajánlattételi felhívásnak minősül és a szerződési ajánlatot a honlap látogatója teszi meg, melynek a szolgáltató általi visszaigazolása minősül a látogató szerződési ajánlata elfogadásának. Ilyen esetben a visszaigazolásnak a honlaplátogatóhoz való megérkezésével jön létre a szerződés. Az elektronikus kereskedelmi törvény szerint az igénybevevő (honlaplátogató) ajánlati kötöttsége törvény alapján korlátozott, ha a visszaigazolás az igénybevevő ajánlatának elküldésétől számított 48 órán belül nem érkezik meg az igénybevevőhöz, ajánlati kötöttsége megszűnik. Hangsúlyozandó, hogy a szolgáltató és a fogyasztónak nem minősülő igénybevevő közötti szerződéskötés során a felek ettől eltérhetnek.

3.3.1.3 *A szerződés alakja (Mikor érvényes a szerződés?)*

A szerződés létrejöttének és érvényességének másik kérdése az alakiság.

A Ptk. 216.§. szerint a szerződést akár szóban, akár írásban lehet kötni, de a szerződési akaratot ráutaló magatartással is kifejezésre lehet juttatni. A Ptk. 217. §. szerint azonban jogszabály a szerződésre meghatározott alakot szabhat.

Ha a jogszabály a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot rendel, akkor az a szerződés csak írásban érvényes. Vigyázzunk arra, hogy csak írásban érvényesek pl: a teljesség igénye nélkül az alábbiakra vonatkozó megállapodások:

- (i) általános meghatalmazás (Ptk. 223.§. (1)),
- (ii) kötbér kikötés (Ptk. 246.§.)
- (iii) zálogszerződés (Ptk. 254.§.)
- (iv) kezesség vállalás (Ptk. 272.§. (2))
- (v) követelés kapcsán 5 évnél rövidebb általános elévülési időben való megállapodás (Ptk. 325.§. (2))
- (vi) de a Ptk. szabályain kívül pl: egyes fuvarozási szerződésekre vagy kereskedelmi ügynöki szerződésekre is írásbeli alakot rendel az irányadó külön jogszabály.

Az alaktság megsértésével kötött szerződés semmis, nem létezik, arra jogot alapítani nem lehet.

A teljesség kedvéért megjegyzendő, hogy a felek is kiköthetnek alaktságot, pl: írásba foglalást a szerződés érvényességéhez. Ilyen esetben a szerződés a teljesítés teljes vagy részbeni elfogadásával az alaktság mellőzésével is érvényes.

Az írásba foglalás alaki feltételeit a Ptké. 38. § (1)-(2) bekezdése rögzíti. Kimondja, hogy - több példányban készült szerződés esetében elegendő, ha mindegyik fél csak a másikkal szánt példányt írja alá, - eltérő rendelkezés hiányában a levél vagy táviratváltás és a távgépírón történt üzenetváltás útján létrejött megegyezés is írásba foglalásnak minősül.

Az elektronikus aláírásról szóló törvény 28. §-a a fenti módozatokat kiegészítve írásbeli alakban létrejött szerződésnek ismeri el a külön törvényben meghatározott maradandó eszközzel, így különösen a fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt okirat útján létrejött megegyezést is.

Fentebb már utaltunk rá, hogy a Ptké. 38. §-ának új (3) bekezdése értelmében a felek nem csak abban állapodhatnak meg, hogy a szerződés érvényességét írásbeli alakhoz kötik, de abban is, hogy melyik módozat alkalmazásával kell azt teljesíteni. Abban is megállapodhatnak, hogy az egyszerű elektronikus aláírás is kielégíti az írásbeliség feltételét.

A bírói gyakorlat (az ingatlan-átruházási szerződés érvényességéről szóló fentebb már említett XXV. számú Polgári Elvi Döntése) adott - más ügyeltekre is megfelelően alkalmazható - iránymutatást az írásbeli alakról, melyből általánosítható, hogy eltérő törvényi rendelkezés hiányában az írásbeliség törvényi követelményének megfelel az olyan okirat, amely a teljes bizonyító erejű magánokirattal vagy a közokirattal szemben támasztott követelményeket nem elégíti ki. Nem érvényességi kellék tehát, hogy az okiratot keltezéssel - a szerződéskötés helyének és idejének feltüntetésével - lássák el, illetve az sem, hogy ügyleti tanúk működjenek közre. A szerződés érvényességét nem érinti, ha az a szerződő felek külön okiratba foglalt nyilatkozatával jön létre.

Ez azért fontos, mert pl: ingatlan adás-vételi szerződés érvényességéhez az írásba foglaláson kívül teljes bizonyító erejű magánokirati vagy közokirati forma is szükséges és a felek nyilatkozatának egy okiraton kell szerepelnie.

Ez elektronikus dokumentumok (szerződések) esetén azt jelenti, hogy az érvényességhez:

- (i) ha a felek kötik ki az írásbeli alakot, akkor elegendő az egyszerű elektronikus aláírás használata,
- (ii) ha jogszabály írja elő az írásbeli alakot, akkor fokozott biztonságú aláírás használatát kell megkövetelni,
- (iii) minősített elektronikus aláírás használatát pedig csak akkor kell megkövetelni, ha jogszabály ezt kifejezetten előírja.

Mivel a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum bizonyító ereje a legnagyobb, ezért hivatalos eljáráshoz a jogszabályok bizonyára a minősített elektronikus aláírás

alkalmazását írják majd elő, ezért célszerű az üzletvitelhez ilyen beszerezni.

Az elektronikus aláírási törvény szerint gyakorlatilag az elektronikus aláíráshoz kapcsolódó tanúsítványok útján ellenőrizhető, illetve a tanúsítvánnyal igazolható, hogy valamely elektronikus jognyilatkozat kitől származik. A dokumentum változatlanságát pedig szintén az aláírás infrastruktúrája hivatott biztosítani.

Nem vizsgáltuk azonban még azt a helyzetet, ha az elektronikus kommunikáció elektronikus aláírás használata nélkül, klikkeléssel történik, vagy nem a megfelelő elektronikus aláírás került alkalmazásra.

A fentebb elmondottak alapján az elektronikusan kötött szerződést ráutaló magatartással kötött szerződésnek lehet tekinteni, ha nem minősül írásbeli alakban kötött szerződésnek. Ezen értelmező szabály megalkotása elmaradt, mert a jogalkotó álláspontja szerint a ráutaló magatartás tág fogalma kiterjed a távollevők között ható "elektronikus" ráutaló magatartásra is. Ilyen lehet pl: az az eset, ha elektronikus úton az igénybevevő egy ezt lehetővé tevő honlapon rákattintással tett a szolgáltatás igénybevételére vonatkozó jognyilatkozatot, de említhető a távbeszélő készülék gombjának megnyomása, vagy elektroniksi levél, SMS, vagy hangüzenet küldése is e körben. Az nem cáfolja a példák helyességét, hogy a felsorolt egyes nyilatkozatok betűkből állnak, ezért írásbelinek tűnnek.

Az (elektronikus) aláírás hiánya e nyilatkozatokat azonban ráutaló magatartással kifejezett nyilatkozatokká "fokozza le", azzal a nem elhanyagolható sajátossággal, hogy a ráutaló magatartást maradandó eszközzel, távollevők irányában történő joghatás kifejtése céljából tanúsítják.

De a fenti összefoglaló sem ad választ arra a kérdésre, ami elosztatná azt a kételyt abban a kérdésben, hogy az elektronikus jognyilatkozatot hogy lehet biztonsággal összekapcsolni a nyilatkozatot tevő személlyel. Emiatt a jogügylet (jognyilatkozat) leglényegesebb eleme, az akaratkijelentés megtételének a megléte aggályos. Ez a probléma azonban távollevő felek között fennállhat papíralapú dokumentum esetén is (pl: honnan tudjuk, hogy egy aláírás nem hamisított, ha a szerződést nem előttünk írják alá?).

Azt lehet tudni, hogy milyen azonosítóhoz (távbeszélő hívószám, elektronikus levélcím, stb.) rendelhető az elektronikus aláírással ellátott vagy anélküli elektronikus nyilatkozat, de a nyilatkozatot tevő személy kiléte homályban marad. Pillanatnyilag olyan konzervatív megoldást tudunk - hevenyészetten - elképzelni, hogy a felek hagyományosan (ideértve az elektronikus aláírás használatát is) megállapodnak a fenti azonosítókön túlmenő azonosító (jelszó, passworddel ellátott titkos üzenet stb.) alkalmazásában.

A bizonytalanságból eredő kockázatot a felek azonban pl: felelősség-, és vagyonszavatálással telepíthetik (oszthatják szét) a vétkes magatartásra az elektronikus aláíráshoz hozzáférés engedése, vagy harmadik személy előre nem látható beavatkozására (hacker-tevékenység) visszavezethető károk kockázatát. Az üzleti partnerektől továbbá meg lehet követelni, hogy vállaljanak helytállást a technika állása szerint elvárható legmagasabb szintű műszaki védelem biztosításáért. E szavatossági helytállás megszegése esetén abban a terjedelemben, amennyiben azt nem a megrendelő okozta a másik fél viselhetné, azzal, hogy ez a felelősség is telepíthető lehet esetleg

felelősségbiztosítás útján.

IV.

ELEKTRONIKUS ÜGYVITEL - BIZONYLATOK ALKALMAZHATÓSÁGA

4.1 Számviteli bizonylatok:

A pénzügyeket szabályzó egyes törvények módosításáról szóló 2001. évi LXXIV. tv módosította a számviteli törvény számviteli bizonylatok alakosságaira vonatkozó rendelkezéseit, mely módosításokat a 2002. január 1-től készített beszámolókra alkalmazni kell, de lehet már a 2001. január 1-től készített beszámolókra is.

Számviteli bizonylat a 2000. évi C. tvörvény, azaz a számviteli tv. 166. § (1) bek. szerint minden olyan a gazdálkodó által kiállított, készített, illetve a gazdálkodóval üzleti vagy egyéb kapcsolatban álló természetes személy vagy más gazdálkodó által kiállított, készített okmány (számla, számlát helyettesítő okmány, szerződés, megállapodás, kimutatás, hitelintézeti bizonylat, bankkivonat, jogszabályi rendelkezés, egyéb ilyennek minősíthető irat) - függetlenül annak nyomdai vagy egyéb előállítási módjától -, amelyet a gazdasági esemény számviteli nyilvántartása céljára készítettek, és amely rendelkezik a számviteli törvényben meghatározott általános alaki és tartalmi kellékekkel.

A módosítás szerint számviteli bizonylatként a minősített elektronikus aláírással és időbélyegzővel ellátott elektronikus dokumentum, irat alkalmazható, ha megfelel a számviteli törvény előírásainak, és ha a hitelesítés-szolgáltató által kibocsátott tanúsítvány érvényessége a számviteli törvény 169. § (1)-(2) bekezdése szerinti időtartamon belül ellenőrizhető.

Eszerint a gazdálkodó az üzleti évről készített beszámolót, valamint az azt alátámasztó leltárt, értékelést, főkönyvi kivonatot, továbbá a naplófőkönyvet vagy más, a törvény követelményeinek megfelelő nyilvántartást olvasható formában legalább 10 évig köteles megőrizni. A könyvviteli elszámolást közvetlenül és közvetetten alátámasztó számviteli bizonylatot (ideértve a főkönyvi számlákat, az analitikus, illetve részletező nyilvántartásokat is), legalább 8 évig kell olvasható formában, a könyvelési feljegyzések hivatkozása alapján visszakereshető módon megőrizni. A bizonylat elektronikus formában is megőrizhető, ha az alkalmazott módszer biztosítja az eredeti bizonylat összes adatának késedelem nélküli előállítását, folyamatos leolvashatóságát, illetve kizárja az utólagos módosítás lehetőségét és alkalmazhatóság, hitelesség és megbízhatóság szempontjából megfelel az elektronikus aláírási törvény szerinti feltételeknek.

4.2 Elektronikus fizetési eszközök használata:

Az elektronikus úton történő fizetés szabályai a bizalom fokozása érdekében újraalkotásra kerültek. (Ez persze nem oldja meg az Interneten történő fizetéssel kapcsolatos aggályokat, de a bankszámla jogosultja és a számlavezető hitelintézet viszonyában a nemzetközi szabályozási elvekkel összhangban lévő szabályozás került elfogadásra.)

A pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről 2001. január 1. napjától hatályos 232/2001. (XII.10.) Korm. rendelet 5.§. szerint a bankszámla feletti rendelkezés a hitelintézettel kötött megállapodástól függően írásban vagy távközlési eszközön keresztül szóban vagy elektronikusan, illetve számítógép útján elektronikusan történhet.

A Korm. rendelet kötelezően írja elő, hogy ha a rendelkezési jog gyakorlása írásban történik, a hitelintézet a tőle elvárható gondossággal köteles ellenőrizni, hogy a megbízáson feltüntetett aláírás megegyezik-e a rendelkezésre jogosult hitelintézetnél bejelentett aláírásával. A hitelintézet a tőle elvárható gondossággal köteles eljárni az elektronikus aláírás ellenőrzése során is. A hitelintézet az aláírások bejelentésének, nyilvántartásának és vizsgálatának belső eljárási rendjéről köteles szabályzatot kidolgozni, és azt a Magyar Nemzeti Banknak és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének bemutatni.

Ha a rendelkezési jog gyakorlása távközlési eszközön keresztül szóban vagy elektronikusan, illetve számítógép útján elektronikusan történik, **a hitelintézet** a rendelkezési jog illetéktelen gyakorlásáért azonban **csak akkor tehető felelőssé**, ha azt a tőle elvárható gondosság mellett fel kellett volna ismernie, illetőleg arról az elektronikus fizetési eszköz birtokosától kapott bejelentés alapján tudnia kellett.

A Korm. rendelet értelmében elektronikus fizetési eszköz a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz és az elektronikus pénzeszköz.

A távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz: az az eszköz, amellyel birtokosa - rendszerint személyazonosító kód, illetőleg más hasonló azonosító használata révén - rendelkezhet a hitelintézettel szemben fennálló bankszámla-követeléséről vagy a hitelintézet által nyújtott hitel lehetőségéről. Ilyen különösen a bankszámla-követeléssel való rendelkezést biztosító fizetési kártya (bankkártya), valamint a bankszámla-követelésről való rendelkezést telefon vagy számítógép útján biztosító egyéb eszköz.

Az elektronikus pénzeszköz: az a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköznek nem minősülő, újratölthető fizetési eszköz - akár értéktároló kártya, akár számítógépmemória - , amelyen értékegységek elektronikus úton tárolhatók, lehetővé téve a birtokosnak azt, hogy az értékegységek átadásával közvetlen fizetési műveleteket végezzen.

A Korm. rendelet szerint az elektronikus fizetési eszközzel végrehajtott műveletekről a kibocsátó a birtokost a pénzforgalomról szóló jegybanki rendelkezés szerinti bankszámlakivonattal, illetőleg bankszámla híján számlával (forgalmi kivonat) értesíti.

A kibocsátó köteles az elektronikus pénzeszköz által tárolt értéket a birtokos kérésére bankszámlán jóváírni vagy készpénzben kifizetni.

A kibocsátó felel azért a kárért, amely az elektronikus pénzeszköz, a használatához szükséges berendezés vagy bármely más eszköz hibája miatt következett be, kivéve, ha a hibát a birtokos a berendezés vagy más eszköz nem rendeltetésszerű használatával maga okozta.

4.3 Elektronikus ügyintézés lehetősége vámeljárásban:

Végül szólni kell a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvényről, melynek a 2000. évi XXXII. törvénnyel történő és 2000. július 1. napjától hatályos módosításai szerint (52.§., 54.§. és a végrehajtásáról szóló szintén módosított 45/1996. (III. 25.) Korm. rendelet szerint) a vámhatóság központi szerve a szervezetek által bonyolított kereskedelmi forgalomban engedélyezheti normál eljárásban az árunyilatkozat² elektronikus úton való benyújtását a külön törvényben meghatározott feltételek szerint. A normál eljárásra tudomásunk szerint ilyen törvény még nincs.

Egyszerűsített eljárásban az egyszerűsített vámárunyilatkozat elektronikus úton történő benyújtásának feltételeit a Vhr. (74.§) határozza meg. Az elektronikus úton benyújtott árunyilatkozat adásra az írásbeli árunyilatkozatra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az árunyilatkozatot a vámhivatal hivatalos vagy állandó vámfelügyeleti helyén kell benyújtani.

Az elektronikus árunyilatkozat-adásra vonatkozó szabályok figyelembevételével a vámszervezet központi szerve engedélyezheti a vámellenőrzéshez kapcsolódó kötelezettségek elektronikus úton történő teljesítését, feltéve, hogy az ilyen úton adott adatok a vámellenőrzést meggyorsítják, folyamatossá, megbízhatóvá teszik, vámérdeket nem sértenek és az adatvédelemről szóló jogszabályoknak is megfelelnek.

A 203/2000 (XII.8.) Korm. rendelettel módosított Vhr. 74.§. szerint a vámhatóság központi szerve annak engedélyezi az egyszerűsített árunyilatkozat elektronikus úton történő benyújtását, akinek hiányos árunyilatkozat adással engedélyezte a vámhivatal az egyszerűsített vámeljárást és rendelkezik elektronikus vám elé állítási engedéllyel.

A Tv. 54. § (1) bek. szerint a vámhatóság egyszerűsített vámeljárást annak a vámkezelést kérőnek engedélyez:

- (a) aki/amely szervezet Magyarországon székhellyel, telephellyel rendelkezik,
- (b) aki vámszempontról megbízható, és
- (c) az a törvény előírásai szerinti vámbiztosítékot nyújt (ez a Tv. 8.§ (4). bek b) pontja szerint az egyszerűsített vámeljárást alatti áru éves vámteherösszegének 8%-áig terjedhet), továbbá
- (d) vállalja a vámhatóság által meghatározott adattartamú nyilvántartás vezetését³.

² A vám törvény alkalmazásában (1.§. (8) bek. árunyilatkozat: a jogszabály által előírt formában tett nyilatkozat, mely a vámkezelés elvégzéséhez és a külkereskedelmi statisztikai adatszolgáltatáshoz szükséges adatokat tartalmazza, és a termékimportot terhelő vámteherfizetési kötelezettségre vonatkozó bejelentésnek is minősül.

³ A Vhr. 80.§. (9) bek. szerint a nyilvántartásnak a következő adatokat kell tartalmaznia:
a) az engedély számát, az engedélyező fővámhivatal nevét, az egyszerűsített eljárás formáját,
b) az engedélyes, megbízó nevét, címét, ügyfél-azonosító számát, telephelyét vagy az eljárás végzésére a fővámhivatal által engedélyezett egyéb helyet,
c) a nyilvántartás sorszámát,
d) az egyszerűsített árunyilatkozat azonosító számát és az áruátengedés dátumát (év, hó, nap, óra, perc), helyi vámkezelés esetén a fővámhivatal által elektronikus úton adott nyilvántartási számot és annak dátumát (év, hó, nap, óra, perc),
e) az esetleges megelőző vámeljárást azonosító számát,

A Vhr. 2001. január 1. napjától hatályos módosítása szerint a 93.§ (9) bek. alapján az elektronikus vám elé állításra vonatkozó kérelmet a vámtörvény végrehajtásának részletes szabályairól szóló 10/1996. (III. 25.) PM rendelet ("PM rendelet") mellékletében meghatározott nyomtatványon kell kérni.

A Vhr. 93. §. (4) bek. szerint a vámszervezet központi szerve elektronikus vám elé állítást többek között annak engedélyez, aki vállalja, hogy legkésőbb a vám elé állítást követő munkanapon a vámáru további vámkezelését kéri, és egyszerűsített vámeljáráásra vonatkozó tevékenységi engedéllyel rendelkezik, továbbá vállalja a vámszervezet központi szerve által jóváhagyott - a PM rendelet mellékletében meghatározott - különleges bélyegző engedélyben meghatározott használatát.

V. JOGVITÁK RENDEZÉSE

Az elektronikus szerződéskötésnek, nemzetközi szerződések esetén sem specifikus jogi problémája az irányadó jog, hiszen az a nemzetközi magánjogi jogszabályok alapján megállapítható. Nem specifikus kérdés a szerződés teljesítésével kapcsolatos kifogások, szavatossági igények érvényesítésének kérdése sem, mert erre az off-line úton kötött szerződésekre irányadó szabályok vonatkoznak.

Specifikus kérdés lehet azonban a vitarendezés. Az elektronikus vitarendezés a fentiekben elmondottak alapján bírósági úton még nem biztosított, noha elektronikus dokumentum bírósági eljárásban már felhasználható bizonyítási eszközként.

A rendes bíróságon kívüli vitarendezésben a hatályos magyar jogban a választottbírósági tv. szerint nem kizárt az eljárásban az elektronikus kommunikáció. Az elektronikus eseti választott bírósági vitarendezési gyakorlat Magyarországon egyébként már a nemzetközi gyakorlat mintájára kialakulóban van. Erre példaként említhető az Internetszolgáltatók Tanácsa Kht. mellett működő eseti választottbíróság domain vitarendezési gyakorlata a .hu felső szintű domáinek delegálása tárgyában kezdeményezhető viták rendezése során.

Néhány szó erejéig azonban célszerű beszélni az alkalmazandó jog és az eljáró bíróság kérdéséről nemzetközi szerződések esetén.

f) a csomagok darabszámát, a csomagolás módját, jelét, számjelét,

g) az áru/vámáru

1. bruttó tömegét kg-ban, gáz halmazállapotú anyag esetén m³-ben,
2. nettó tömegét kg-ban, gáz halmazállapotú anyag esetén m³-ben,
3. nyilvántartás szerinti mennyiségi egységét, valamint mennyiségét,
4. kereskedelmi és tarifális megnevezését (gépjármű esetében az egyedi azonosításhoz szükséges adatokat), vámtarifaszámát, származási országát,
5. értékét devizában és forintban kifejezve,
6. vámterhét forintban,

h) a kiegészítő árnyilatkozat azonosító számát és határozat dátumát (elintézésre vonatkozó adatok).

Magyarországon a nemzetközi magánjogi jogviták esetén alkalmazandó jog és eljáró bíróság kérdésében az 1979. évi 13. nemzetközi magánjogi tvr. az irányadó.

Célszerű kiemelni, hogy jogválasztás hiányában a tvr. 25. § szerint a szerződésre vonatkozó jog annak az államnak a joga, amelyben a szerződés megkötésének időpontjában:

- (i) adásvételi szerződésnél az eladónak,
- (ii) letéti (raktározási) szerződésnél a letéteményesnek,
- (iii) megbízási szerződésnél a megbízottnak,
- (iv) bizományi szerződésnél a bizományosnak,
- (v) kereskedelmi képviseletre vonatkozó szerződésnél a képviselőnek (ügynöknek),
- (vi) fuvarozási és szállítmányozási szerződésnél a fuvarozónak, illetve szállítmányozónak a székhelye van.

Ekörben, mint ismeretes a magyar jog választása vagy alkalmazandósága esetén a Magyarországon az 1987. évi 20. tvr-rel kihirdetett, az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye alkalmazandó az Egyezményt aláíró különböző államokban telephellyel rendelkező felek között, áruk adásvételére vonatkozó szerződésekre.

Itt megjegyezzük azonban, hogy volt olyan angol bírósági döntés 1994-ben a St. Albans City & District Council v. International Computers Ltd., mely olyan ügyben, amikor on-line került lehvásra egy szoftver a felek között nem találta alkalmazhatónak az adás-vételi szerződés szabályait, mert szerinte nem történt dolog átadás. Más esetben azonban szavatossági igény érvényesítésre (a szerződészegés jogkövetkezményeinek alkalmazására) (általános) szerződési feltételek nélkül is alkalmazhatónak találta a bíróság a bécsi vételi egyezményt, még Angliában is, olyan esetben, amikor az on-line úton eladott szoftver Y2K probléma miatt működésképtelenné vált. Itt kimondta a bíróság, hogy az eladó a bécsi vételi egyezmény alapján⁴ felel az áru rendeltetészerű használatra alkalmasságáért.

Bizonyára tudják azonban, hogy Magyarországnak a bírósági joghatóságot, valamint a meghozott határozatok kölcsönös elismerését és végrehajtását garantáló - nemzetközi egyezményeken, illetőleg viszonyossági gyakorlaton alapuló - kapcsolatrendszere nem széleskörű, és főleg nem felel meg a magyar külgazdasági prioritásoknak és integrációs törekvéseknek. Magyarországot a rendes bírósági

4

35. cikk (2) ...az áru csak akkor szerződészerű, ha
- (a) alkalmas azokra a célokra, amelyekre más azonos fajtájú árukat rend szerint használnak,
 - (b) alkalmas bármely olyan meghatározott célra, amelyet a szerződés megkötésének időpontjában kifejezetten vagy hallgatólagosan az eladó tudomására hoztak, kivéve, ha a körülmények arra utalnak, hogy a vevő nem bízott, vagy ésszerűtlen lett volna, hogy bízzon az eladó szakismeretében és véleményében.

36. cikk

- (1) A szerződéssel és az Egyezménnyel összhangban, az eladó felel az áru minden olyan fogyatékoságáért, ami a kárveszélynek a vevőre való átszállása idején megvolt, még akkor is, ha a fogyatékoság csak később válik ismertté.
- (2) Az eladó felel továbbá az áru bármely olyan fogyatékoságáért is, ami az előző bekezdésben megjelölt időpont után keletkezik és ami annak a következménye, hogy valamely kötelezettségét megszegte, ideértve azt a jótállási kötelezettségét is, hogy az áru meghatározott ideig megfelel szokásos rendeltetésének vagy valamely különös célnak, illetve megtartja meghatározott minőségét vagy jellemzőit.

határozatok kölcsönös elismerését és végrehajtását lehetővé tevő jogsegélyegyezmények több Európán kívüli volt (és jelenlegi) szocialista országhoz fűzik és mindössze négy nyugat-európai ország van, amelyekben nemzetközi egyezmény vagy viszonyosság alapján lehetőség van magyar bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására (Németország, Franciaország, Görögország és Ciprus).

A választottbírósági határozatok esetén jobb a helyzet, mert Magyarország tagja a külföldi választottbírósági határozatok elismerése és végrehajtása tárgyában New-Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezménynek.⁵

Magyarországnak ezért elemi érdeke, hogy az EU csatlakozását követően mielőbb részesévé váljon az Unió tagállamai között a bírósági ítéletek "szabad forgalmát" - azaz kölcsönös elismerését és végrehajtását - garantáló korszerű rendszernek, amelynek alapját a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27. napján aláírt Brüsszeli Egyezmény képezi.

Ez előtt Magyarország számára az említett Brüsszeli Egyezménnyel tartalmilag és címében szinte maradéktalanul megegyező másik egyezményhez, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1988. szeptember 16. napján aláírt Luganói Egyezményhez (a továbbiakban: Luganói Egyezmény) történő csatlakozás fontos lépés lenne. Ez utóbbi Egyezmény a magyar csatlakozást követően az Európai Unió tizenöt tagállama, valamint három EFTA-tagállam (Svájc, Norvégia, Izland) vonatkozásában nyitja majd meg a lehetőséget a magyar ítéletek érvényre juttatása előtt.

Addig ugyanis hiába kötjük ki a magyar rendes bíróság hatáskörét és illetékességét, a magyar bíróság ítélete sok államban nem hajtható végre.

Elektronikus kereskedelem kapcsán megjegyzendő még, hogy fogyasztói jogviták esetében a fogyasztó lakhelye, székhelye szerinti jog az irányadó és nem lehet őt arra kényszeríteni, hogy a lakhelyén, székhelyén kívüli államban perelhessék, kivéve, ha ehhez kifejezetten hozzájárul.

További információért a fenti publikációval kapcsolatban keresse Dr. Budai Juditot a Szecska Ügyvédi Iroda - Attorneys at Law-nál telefonon (+36 (1) 472 3000), faxon (+36 (1) 472 3001) vagy e-mailen (info@szecska.com).

⁵

Kihirdette az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet. A tvr. végrehajtásáról a 12/1962. (X. 31.) IM rendelet rendelkezik.